

Patiënt gebaat met kleur, licht en comfort

Nederlandse ziekenhuizen veranderen in 'genezende gebouwen'. Patiënten kikkern sneller op en het ziekteverzuim onder het personeel daalt. Een uit Amerika overgewaaid trend.

Duizend doden stierf Fiona de Vos, toen ze als patiënt in het nauwe binnenste van een MRI-scanner lag. „Ik werd claustrofobisch van dat ding. Tot ik voorzichtig mijn ogen opende en boven me een pleister zag, waarop een verpleegster een smiley had getekend. Dit leidde me af en zo raakte ik van dat nare gevoel af”, vertelt de Amsterdamse omgevingspsycholoog: „In essentie is dat de simpelste vorm van 'healing environment'.”

De Vos promoveerde vijf jaar geleden in New York op dat concept. „Grosso modo draait het om de kunst om in kantoren en andere gebouwen onnodige stress weg te nemen bij de gebruikers. De indeling, de inrichting en het gebruik van materialen, licht en kleur spelen daarbij een cruciale rol.” Onderzoeken in de Verenigde Staten toonden eind vorige eeuw al aan dat de extra investeringen in zorginstellingen winstgevend zijn: patiënten herstellen sneller en gebruiken minder medicijnen. Tevens ligt het ziekteverzuim onder personeel lager. „In Amerika is 'healing environment' een ingeburgerd begrip. Nu begint het hier ook door te dringen”, aldus De Vos.

Voorbeelden zijn zorgconcern Orbis in Sittard, het nieuwe Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch, het in aanbouw zijnde Meander Medisch

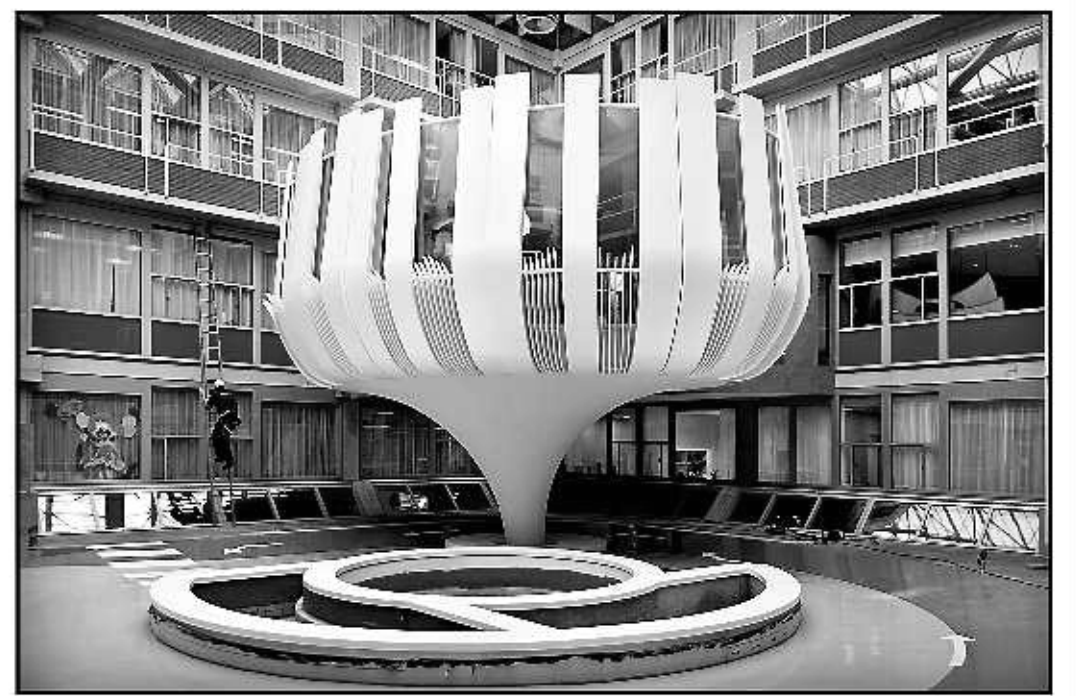
Ziekenhuis als helende omgeving

Centrum in Amersfoort en de Parnassia Bavo Groep GGZ in Den Haag. Ook het Universitair Medisch Centrum in Groningen is er mee aan de slag gegaan. Hier zijn onder meer de wachtkamers van de poli's door binnenhuisarchitecten ingericht, waardoor een

grote diversiteit qua inrichting is gecreëerd. Omgevingspsycholoog De Vos: „In de meeste ziekenhuizen lijken alle wachtkamers op elkaar, maar hier niet. Die eigenheid doet veel met patiënten. Mensen voelen zich er niet alleen prettiger, maar het is ook functioneel. De kans dat een patiënt bij de verkeerde poli zit te wachten wordt zo kleiner.” Frans Jaspers, lid van de Raad van Bestuur: „Onze patiënten zijn ook blij dat ze de wachtkamers - door specifieke kleuren, licht, meubilair en natuurelementen - makkelijker kunnen vinden, zeggen ze. Hierdoor ervaren ze minder stress en pijn. Onze inspanningen betalen zich dus dubbel en dwars uit.” Binnenkort begint in Groningen een onderzoek naar de financiële voordelen van de vele aanpassingen. „De bewijzen hiervoor zijn al in Amerika geleverd. Voor ons als bestuurders stond voorop dat mensen zich op hun gemak voelen in ons ziekenhuis.”

Bakermat

De bakermat van 'healing environment' is de A&M University in Texas, waar professor Roger Ulrich het Center for Health Systems and Design runt. Met onderzoeken onder verschillende patiëntengroepen toonde hij aan dat mensen in een prettige omgeving beter omgaan met stress en minder last hebben van angst, pijn en hoge bloeddruk. Uit een studie die in 2004 werd gepubliceerd in The American Journal of Critical Care, bleek dat patiënten in eenpersoonskamers met minder medicijnen toe konden. Kamers met veel zon en een mooi uitzicht zorgden er ook voor dat etgewoonten verbeteren en sociale contacten toe-



Het VU-ziekenhuis in Amsterdam werkt met kleuren en vormen om patiënten en personeel een gevoel van welbehagen te bezorgen.

FOTO'S GPD/KOEN VAN WEELE

Kliniek in moderne stijl

VUmc in Amsterdam steekt twintig miljoen euro in een nieuw oncologiecentrum, op basis van 'healing environment'. In de zomer van 2011 is dat klaar, mede dankzij 100.000 verkochte loten van de Sponsor Bingo Loterij. Projectcoördinator Frank Schuurmans: „Het ontwerp reikt af met de traditionele ziekenhuisomgeving, door gebruik van ronde vormen, natuurlijke materialen (hout en glas), veel daglicht en moodscapes (lichtgevende wanden, die een bos suggereren). Het centrum krijgt een op comfort gerichte uitstraling. Er komt ook een geïntegreerd luchtsysteem, dat een sauna-achtige geur verspreidt. Veel kankerpatiënten worden snel

misselijk van (etens)luchtjes. We hebben ook gedacht aan lifestyle-elementen, zoals fitness-meubels en winkels met pruiken en speciale bh's (voor protheses), een kapsalon en een counter met verse sapsjes en gezond voedsel. Patiënten zullen er niet langer door leven, maar ze krijgen wel een betere kwaliteit van leven - net als de werknemers en bezoekers.” Het oncologiecentrum krijgt tevens een voorlichtingscentrum, waar mensen informatie vinden over bewegen en sporten, diëten, re-integratie en communicatie met familie en vrienden. Er komt tevens 48-uursdiagnostiek: binnen twee dagen krijgen patiënten een onderzoek, de diagnose en een behandelplan.

che ravotten. „Aan de familie van de patiënten is ook gedacht. Met gezellige zitjes en een computer om in de wachttijd zakelijke dingen te kunnen afwikkelen”, zegt Rakers. Ronald McDonald VU Kinderstad - naast de kinderafdeling - staat boordevol attracties. Schiphol richtte er een vliegtuigcabine in, Spijker leverde een sportwagen, KPN zorgde voor een wizzkidscorner, Radio 538 heeft een studio ingericht en Ajax legde een voetbalveldje aan. „De kinderen hier mankeren echt wel wat. Zij moeten zich ook kunnen ontspan-

nen. En dat geldt ook voor hun begeleiders en voor leeftijdgenootjes die hen komen bezoeken”, aldus Rakers. Vervelen is nauwelijks mogelijk. En aan vrijwilligers voor Kinderstad geen gebrek. „We hebben zelfs een wachttijst voor vrijwilligers.” Sommige ziekenhuisrestaurants zijn verdelde kantines die enkele uren per dag open zijn. Maar niet die van VUmc. „Hier heerst de gehele dag bedrijvigheid”, meldt Rakers trots, terwijl het er krioelt van de mensen. „Het is hier goed toeven: artsen, verpleegkundigen, onderzoekers,

studenten, leerkrachten en bezoekers kunnen kiezen uit intieme nisjes, lange eettafels, tafeltjes voor twee en geschikte plekken om te vergaderen. Alles is modern gestileerd. Mensen mogen zelf afrekenen om te voorkomen dat er lange rijen ontstaan. Wij vertrouwen erop dat ze alles betalen. Naïef? Nee hoor, wij vragen veel van ons personeel. Soms zelfs heel veel. Het is goed om dit als blijk van waardering terug te doen. Wij laten ons personeel graag zien dat we blij zijn met ze. Ook in de andere gebouwen zijn inspirerende en gezellige personeelsruimten gecreëerd.”

Wonderen

Omgevingspsycholoog De Vos juicht dat toe. „Een prettige werkomgeving doet wonderen. Personeel draait drukke diensten, komt in crisissituaties en heeft te maken met intens menselijk lijden. Dan moet er op z'n minst een aangename personeels-hoek zijn, met comfortabele zitjes en goede koffie, waar werknemers tegen elkaar kunnen aanpraten en ontanden. Om dingen te verwerken. Zo snijdt het mes aan twee kanten: patiënten kopen er niets voor als ze worden afgesnauwd door chagrijne artsen en verpleegkundigen.” Ze stelt dat 'in Nederland het besef groeit' dat de behoefte van alle gebruikers - patiënten, personeel en bezoekers - centraal behoort te staan bij de inrichting van nieuwe zorginstellingen. „Niet alleen bij de inrichting, maar vanaf het ontwerpstadium. Want dan worden de mogelijkheden en beperkingen van een accommodatie bepaald. Als je

slaapzalen aan weerszijden van een lange gang tekent, kun je er nadien geen centrale zusterspost huisvesten met er rond omheen eenpersoonskamers. Zoals eigenlijk zou moeten.”

Slaapzalen

Het frappeert haar dat er in ons land nog zo veel slaapzalen zijn. „In Amerika zie je overal eenpersoonskamers. Alle bedden worden daardoor maximaal benut. Je voorkomt dat patiënten niet bij elkaar op zaal willen of kunnen liggen. Ook vermindert dat het aantal kruisinfecties, ook omdat personeel beter zijn handen wast. Kortom, It pays off!” Onze ziekenhuizen zouden ook de zelfredzaamheid van patiënten meer moeten stimuleren, vindt De Vos. „Dat bereik je door lichtknopjes binnen handbereik te monteren, drempels bij douches te verwijderen en in gangen zitjes en armleuningen te plaatsen, waar zij even kunnen uitrusten. Patiënten die voor zichzelf kunnen zorgen voelen zich gelukkiger. Ze doen minder snel een beroep op zwaar belast personeel, dat daardoor geen wiswasjes hoeft op te knappen. Bij patiënten ontstaat geen onnodige stress, die nu wel optreedt omdat ze soms niet durven te bellen voor hulp. Sommigen vallen zelfs uit hun bed, met alle gevolgen van dien. Een doordacht ontwerp kan ook dat soort vervelende dingen voorkomen. Kortom, de investeringen die je daarvoor moet doen bij de bouwwerkzaamheden verdienen je later dubbel en waars terug. In meer opzichten dan alleen de financiële.”

AP VAN DEN BERG



Een 'genezend' interieur op de kinderafdeling van het VU-ziekenhuis.

FOTO GPD/KOEN VAN WEELE



Een artist impression van een zogenaamd genezende omgeving.

FOTO GPD